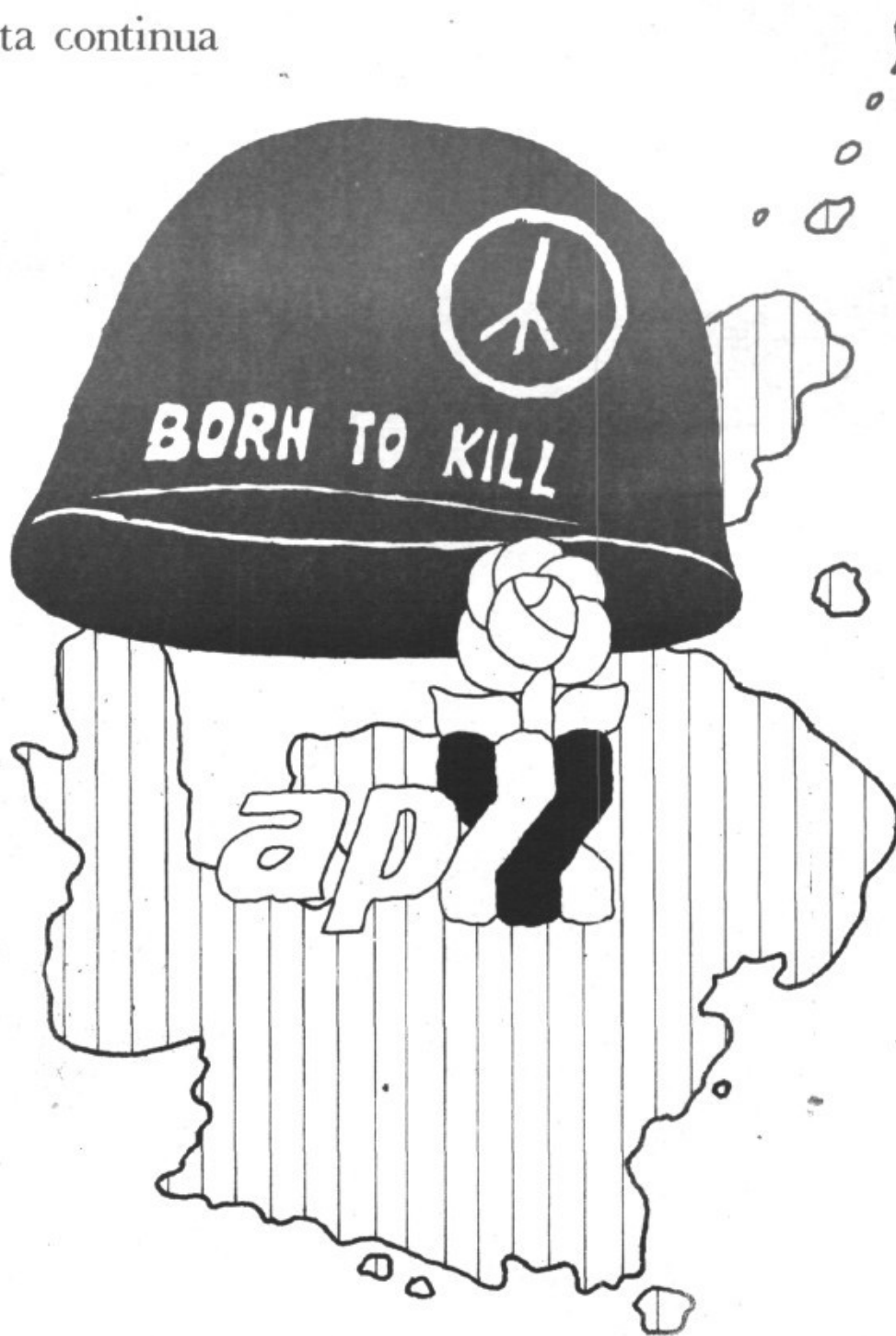

CABRERA

la lluita continua

Flor de Card

Pareix esser que aquesta vegada, després de molts d'anys i peripecies, serà ver que tendrem unes Normes Subsidiàries, com la resta dels municipis de l'illa, i la veritat és que ja era hora.

Sense pretenir fer esmenes al projecte -hi ha altres procediments més adequats- ens agradaria donar la nostra opinió sobre el què haurien d'esser unes Normes que volen mirar cap al futur i que tenen en compte el present i el passat de Sant Llorenç.

I el primer punt que trobam -i que no es contempla en el projecte- és la necessitat de treure les carreteres del casc urbà, tal com fan gairebé tots els pobles i ciutats. Donaria una major agilitat al trànsit i evitaria accidents i renous.

Un altre punt de dubtosa efectivitat és el polígon industrial. D'una banda no veim fins a quin punt és necessària la seva creació, donat que la majoria de les indústries locals són de nova creació i no és previsible un creixement tan gran que aconselli la construcció d'un polígon. D'altra banda, si s'arriba a fer cal que l'Ajuntament eviti l'especulació dels terrenys comprant tot el polígon i venent els solars a un preu raonable.

Un tercer punt i no manco important seria el de procurar que les noves construccions estassin integrades en el paisatge, guardant una certa estètica quant als volums i materials emprats. En aquest mateix sentit caldria que s'acabassin totes les fatxades que no hi estan.

Una altra qüestió a tenir present és que el poble hauria de créixer cap a la part alta, és a dir, cap al nord, evitant problemes d'inundacions més grossos que els que ja patim.

Les zones verdes s'haurien de planificar en el projecte i s'haurien de multiplicar, que Sant Llorenç potser sigui el poble que més n'està mancat de l'illa.

I tenint en compte sempre els interessos dels particulars no s'hauria de deixar mai que passassin pardamunt dels col·lectius. L'interés general sempre ha de comandar.

I, per acabar, sigui quin sigui el resultat final de les Normes Subsidiàries, hi ha un punt bàsic: que es respectin. Si ordenam el territori i després cadascú pot continuar construint de qualsevol manera sense respectar les regles, haurem fet la feina deçades i Sant Llorenç continuarà sumit en el caos urbà que ha estat sempre.

Preguem perquè no sigui així.

Revista d'informació general de Sant Llorenç des Cardassar.

Adreça: carrer de Sant Llorenç, 36

Telèfon: 569119

Número 142

Setembre de 1988

Dipòsit legal: 765-1973

Edita: Centre Cultural Card

Imprimeix: Apóstol y Civilizador (Petra)

Director: Josep Cortès i Servera

Consell de Redacció: Felip Forteza

Guillem pont

Guillem Quina

Antònia Servera

Guillem Soler

Miquel Sureda

COL.LABOREN

Josep Cortès	Cabrera	Portada
	Noemes	7
	Varis	10
	Espipellades	11
	Batec	12
Trapa/Amnesty		3
Simonet/Umbert	Cocoroco	4
Guillem Pont	El Pou Vell	6
	Sant Llorenç, ahir	24
Ramon Rosselló	Història	9
Maria Galmés	Demografia	13
	Si lleu...	22
	Comptabilitat	
Grup Nosaltres	Taula rodona	14
Alfred F. Arnau	Ca'n Pujades	16
Llorenç Artigues	El còmic	19
Xesc Umbert	El temps	20
O.C.B.	Premis	21
Bel Nicolau	Distribució	

TELEFONS D'INTERÉS

Ajuntament	569003
Polícia Nacional (Manacor)	550044
Guàrdia Civil (Son Servera)	567020
Joan Ramis (metge)	567020
Bombers	550080
Creu Roja (ambulància)	200102
Jutge	569046
Funerària	526053
GESA	554111
Grua	585680
Polícia Municipal (Cala Millor)	585716

LA TRAPA

(Andratx, Mallorca)

A l'any 1980 el GOB, preocupat per la manca d'espais públics a les nostres illes, va iniciar l'adquisició de la Trapa per subscripció popular, un projecte que té un cost global de 20 milions de pessetes. Des d'aquí agraïm a tots els qui fan possible aquesta empresa amb la seva aportació.

SUBSCRIPCIÓ PÚBLICA DE LA TRAPA

Bolletí de subscripció

Nom .....

Domicili .....

Localitat .....

Vol contribuir a la subscripció pública per a la compra de la finca de La Trapa (Andratx), perquè sigui destinada a la conservació de la Naturalesa, acollint-se a la modalitat senyalada amb una creu:

Subscriure .... aportacions de 10000 pts.
Pagant quotes trimestrals de 600 pts.

Els rebuts es podran presentar al Banc o Caixa ..... Agència nº .....
C/. ..... Localitat .....
c/c o llibreta nº .....
Data: ..... de ..... de 1988

Signatura

CRIDA

Tots els éssers humans neixen lliures i iguals en dignitat i en drets. Aquesta és la promesa històrica de la Declaració Universal dels Drets Humans.

Nosaltres, els sotasignants, afegim els nostres noms a aquesta Declaració i demanem que sigui respectada per tots els Estats del món.

En molts països es nega fins i tot el dret a intervenir en defensa dels drets humans. Milers de persones han estat empresonades i torturades per demanar i exercitar els seus drets. Moltes han desaparegut o han perdut la vida.

S'ha de posar fi a aquests abusos. Demanem a tots els Estats que ratifiquin els tractats internacionals de drets humans, que adaptin la seva legislació i les seves pràctiques a aquests textos i que actuïn per a protegir els drets humans a tot el món.

En nom de les víctimes que han estat detingudes i silenciades fem una crida a tots els Estats i a les Nacions Unides per tal que protegeixin totes les persones, allà on es trobin, i que aixequin la seva veu en defensa dels drets humans.

Nom i cognoms:

Localitat:

D.N.I.:

Signatura:

En 1988 es compleix el 40 aniversari de la Declaració Universal dels Drets Humans de la O.N.U. Els seus principis segueixen essent un somni.

Signau aquesta crida i feis-la arribar a la següent adreça:

Amnistia Internacional
Sant Miquel, 26 - Desp. B
07002 Ciutat de Mallorca

 amnesty
international

Aquest mes d'octubre hem anat a cercar records de 30 anys enrera i n'hem trobat un que ens ha caigut com anell al dit, perquè més d'un llorencí encara té dins la seva ment "el Divino Cocoroco". Per això ens hem reunit amb el seu president, n'Antoni Sancho i en Pere Pascual amb els que xerràrem d'aquest aconeteixement que va fer moure tot el poble.

-Segur que per a sa gent d'es vostro temps no fa falta que digueu què o qui éreu "el Divino Cocoroco", però ara, per noltros, o sigui, per sa gent un poc més jove ¿mos podríeu contar un poc de què anava i com o qui en podia formar part?

-Jo vos diré com va néixer. Èrem un grup d'amics que tenguérem s'idea de fer un equip de futbol, amb s'única condició de que cap d'es que hi jugaven podia esser titular d'un altre equip. Una vegada a l'any mos enfrontàvem amb s'equip filial juvenil del Cardassar en un partit molt adornat i amb molta cuolla i s'ha de dir que en cap ocasió vàrem perdre, i això que un any s'equip juvenil havia fet campió dins sa seva categoria.

-Idò éreu un grup d'amics futbolistes, o almanco aficionats com el qui més. Quants éreu, poc més o manco?

-Vàrem arribar a ser molts. Sempre hi havia molts més jugadors que no temps per poder participar, però així i tot mos arreglàvem la mar de bé. Cada soci pagava un duro a l'any i tenia dret a jugar. Arribàrem a ser més de cinc dotzenes.

-I tanta gent devia ser mala de comprendre ¿o no?

-Ca! Amb unes riendes ben estirades i ganes de passar-s'ho bé tot va ser com una bassa d'oli. Vàrem muntar una junta directiva per dur sa cosa amb orde i fer es solcs drets.

-I qui en formàveu part?

-Jo, en Toni Sancho, era es president; en Pedro Pascual "Perico", es tresorer; i en Toni Gelabert es secretari. També hi havia un grapat de vocals: en Llinàs, en Saletes...

-¿I aquests vàreu esser es qui féreu sa promesa de no casar-vos per poder dedicar-vos integrament an el Cocoroco? Perquè això és lo que posen es pasquins de propaganda que féreu...

-Sí, sí! Vàrem esser noltros, i ja ho veus, encara n'hi tres de fadrins.

-I com se mantenia es club?

-Entre lo que pagaven es socis i lo que tre-

iem de ses taquilles teníem per cobrir es gastos que es partits i lo demás mos donaven. A s'entrada ses dones pagaven una peseta i ets homos dues.

Però aquests guanys -es de sa taquilla vull dir- un any els vàrem haver de donar a un d'es jugadors juvenils que se va lesionar, un "Molinet" fill de viuda i amb pocs recursos econòmics. S'altre any a un d'es nostre equip, perquè se va rompre una cama. Noltros, si qualche vegada teníem dobbers suficients per fer un sopar o un dinar, allà on fos, ja quedàvem més que satisfets.

-I es dia tan assenyalat per voltros, o sigui, es dia d'es partit, ¿com vos ho muntàveu? Perquè devíeu fer cosa grossa, que sa gent encara se'n recordi...

-Sí, sobretot es darrer any va ser gros. Vàrem fer bulla tot lo dia. Es matí ja posàrem música a Ca Na Mena, que venia a ser es nostre lloc de concentració i reunió d'es Cocorocos. En haver dinat es nostros jugadors, dins es camió d'en Llaborim feren un parell de voltes per tot es poble fent renou i animant a sa gent per anar a veure es partit més esperat de tot l'any. Més tard, un poc abans de començar es partit, partia sa caravana, escoltada per gent motoritzada i que duia es camió, i darrera ell un cotxo llogat

amb s'equip presidencial llevat d'es president, que hi anava en un cotxo per a ell totsol, amb xófer i escoltat per motoristes. Ben darrera etl hi anava sa música i darrera darrera tota sa gent d'es públic. Davant de tot hi anava en Mauri damunt una somereta, que guiava sa caravana cap an es camp de futbol.

Una vegada arribats an es camp, quan només hi mancava es cotxo d'es president, sa banda se va posar a punt de tocar i es jugadors s'alinearen esperant s'arribada. En esser allà s'obriren ses porter grans d'es camp, baixà es president ben "trajeat" i compost i fumant un gran puro. En aquest moment sa música romp a sonar i sa gent a fer trull. I així va començar sa festa d'es partit, un partit amb bastanta rivalitat, però mantenint sempre una bona relació amb el Cardassar, que mos deixava sa roba, sabates, etc.

-I la resta de s'any devieu fer qualche sortideta sa pandilla...

Sí. Fèiem de tot: sortides, dinars, excursions, tertúlies... Que per cert una vegada que anàrem a Cala Millor a dinar ànnera rostida i patates, com que teníem temps de sobra i mos va sortir s'ocasió d'anar a fer una volta en barca abans de dinar, no mos ho pensàrem dues vegades i cap a Cala Bona s'ha dit! Hi pujàrem però la pobra no va tenir gasolina, s'embrague estava fotut i res!, decidírem sortir a rem i arribar fins a Cala Millor. Partírem devers les 10 i hi arribàrem a les 4, morts de fam i llavonses sa lulea que mos feren: "Ara vénen es naufragos!" I entre crits, rialles i gana arribàrem a s'ànnera i sols no pensàrem en ses patates, que encara eren crues! I coses així mos n'han passades ben a voler, de grosses i de petites.

-I tot això de sa pandilla d'es Cocorocos ¿en què va acabar?

-Després de lo d'es Cocorocos, ni va haver 14 que tenguérem s'idea de posar en marxa es Cine Ideal, encara que més d'un ho veia i impossible, però noltros, amb ganes i il·lusió mos decidírem. Sa primera pel·lícula que duguérem va esser "7 novias para 7 hermanos", que va tenir un èxit extraordinari i en vàrem haver de fer tres sessions seguides. Hi havia dies que era gratis per ses dones, altres dies pel·lícules per a al·lots i anàvem fent un programa variat que va agradar molt an es públic.

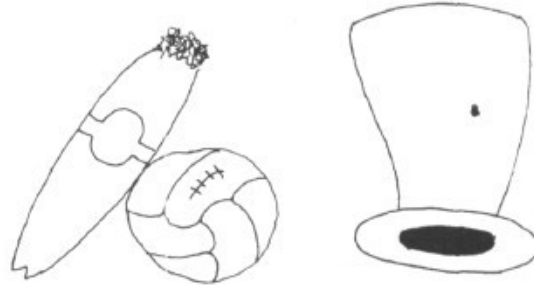
-¿I encara ara vos seguiu veient sa pandilla?

Clar, no en mancaria d'altra! Però ara

ses coses ja no són tan grosses. Són més aviat sopars, dinars i xerrades. Seguim tan units com abans, encara que no siguem tants.

-Idò enhorabona per tot lo que heu fet al llarg d'aquests anys, i que duri!

Aina Simonet i Rafel Umbert

¡Atención!

¿La bomba de cobalto?

¡Atención!

¡Atención!

La bomba de cobalto, NO.

El Divino "Cocoroco"

Que con motivo de sus bodas de cobre se presenta una vez más, genial, arrollador y mil veces ganador, presentando sus nuevos "ONCE PARES DE BOTAS", para batirse en descomunal duelo con el juvenil Cardassar (no daría un céntimo por ellos).

Para dar mayor realce la directiva ha desplazado todo el equipo y a su última adquisición el celeberrimo super lendmano CHU-EN-LAY, el jugador más cotizado del siglo.

Bajo disciplina y dirección de su entrenador mister "JIM EL LARGUIRUCHO" (Noticiero local) se han desplazado los siguientes jugadores:

WILLIAMS - Gelabert I

Si Vd. le divisa conduciendo un camión retrasa, es un consejo de amigo

LEWISTONE - Salas

Futuro vaquero de la localidad.

UESNAY - Sured

El héroe de Montecarlo.

ROSMONOKOF

Ferret I - (Joanet del oso)
Expulsador del Cardassar, hoy en el Escorial, dejó su equipo para en el Cocoroco ingresar.

CHATÓ - BRYAI

Caldentey II

Más alto que la torre Eiffel

BUBÚ - Banzá II

El az del volante. Gran revolucionario local, jefe de los Vikingos y pariente cercano de Fidel Castro y...

LESCAUT - Gelabert II

Destitucionado del futbol moderno

POPÓ - Caldentey I

Intrepido capit y vedante del equipo.

VICENT - Banzá II

Y la cigüeña dijo sí.

CHU-EN-LAY - Sured

El mayor espectáculo del mundo. Pese aproximado deochientos cincuenta kilos, alimentado a base de lenguas de jiquero, ojos de canario, ligados de nevados y "pase de ropil" le cuesta muy cara el Cocoroco su manutención.

PONCINI - Post

Pan, amor y...

WESLEY - Adrover

La panadera y el emperador.

MULEY HASSAN

BEN ACRIM - Ferret II

Científico profesor de francés de la Universidad de Duaso. Usa gafas.

ATILA - Miereo

El ciclón del Caribe, a sus compañeros se enfrentará y asegura vencer.

WATESCO - Micolan

Tranquilo señor de Corse al cual se le designará pronto con un elevado cargo en aquella nación.

Ha sido donado por Sir Jeron Galmeichen un artífice trofeo labrado por el artista Sr. Cuco.

Como anécdota importante se da el caso que toda la junta directiva de este equipo ha decidido no casarse para poderse dedicar con cuerpo y alma al divino Cocoroco.

TODO UN DETALLE

EL POU VELL

Un símbol que no pot morir

Preliminar

D'entrada pot semblar pedanteria, o fer de "Pere Mateu", car ningú no ha demanat cap opinió envers el tema. I, per si fos poc, s'ha de confessar que el que ha motivat el present article no és, sinó, una rumor de carrer, i com a tal, amb poc fonament i moltes possibilitats d'ésser errada.

Però amb tot i amb això m'envaï la por, l'ànsia de la possible desaparició del POU VELL.

Desaparició que es podria justificar perfectament per l'actual manca d'utilitat i funció, i també per raons estètiques, car, a una plaça nova aquell vell "mamotreto" no hi fa més que nosa.

I això sense comptar amb el desig tan humà de fer "borrón y cuenta nueva" de moltes coses. Desig tan lícit com moltes vegades discutible (i record ara mateix els oms del "lloc sagrat", les mimoses de la plaça de l'Ajuntament o els plàtans de la plaça del "quesito").

Què és el Pou Vell?

Obviament tota consideració a l'entorn del tema del Pou Vell haurà d'anar precedida de la resposta a l'interrogant. Els plantejaments poden ésser diferents segons es consideri un pou obsolet, una obra impersonal, un magatzem de trastos vells, una cotxeria que no s'utilitza... o que se cerqui en el pou quelcom més sentimental i menys tangible.

El Pou Vell és el nucli de les vivències de l'Angelina i en Jaume Belluguins, els protagonistes centrals de Flor de Card, potser la contarella més important de Mn. Salvador Galmés.

Em pens que era a l'any 74, a rel de la famosa i enyorada Primera Setmana Cultural, quan es plantejà per primera vegada el deute que tenia el Poble amb el capellà Capirró. Aleshores no es considerà ni suficient ni significatiu el nom d'un carrer, que se li dedicà en unes circumstàncies polítiques molt concretes.

D'entre les alternatives que plantejaren els intel·lectuals, destacava, si no ho record malament, la convocatòria d'un concurs biogràfic sobre tan significativa persona i l'aixecament d'un monument.

Pens que aquestes propostes restaren mortes i ni tan sols es proposaren a l'autoritat pertinent, car ambdues comportaven despeses relativament importants.

Avui les circumstàncies han canviat. L'obra de Pere Rosselló Bover supleix perfectament la necessitat de coneixement, resta solament, idò, el reconeixement de la comunitat.

I em sembla idònia per a tal fi una cuidada restauració del Pou.

Potser amb un sol tret s'assolirien diversos objectius. Mn. Galmés tendria el seu monument (com anell al dit), la nova plaça tindria un altre element i se servaria un dels racons tradicionals més transitats i vius de la vila.

Com fer-ho? Hi ha un aspecte fonamental, la utilitat del racó. Cal evitar la creació/conservació d'espais morts, que no cridin la vida.

El Pou Vell reuneix condicions per superar el perill, d'una part les piques, l'aigua en moviment no hi desdiven gens; d'altra banda el Pou Vell sempre ha estat un racó de fresca a l'estiu (d'aquí pot venir la utilitat).

Mirant-lo, quines coses hi fan nosa? Sens dubte no es pot conservar tal com està, resulta pesat i descontextualitzat de l'entorn. Necessita guanyar lleugeresa deixant que la vista es pugui escampar pel Cós.

Una proposta concreta

Posats a ficar el nas on no et demanen, l'atreviment pot arribar a una proposta concreta, fruit de la reflexió i discussió amb uns quants companys. Es tractaria de llevar parets, tantes com fos possible i deixar el porxe (així la plaça guanyaria visibilitat). I també d'aprofitar l'antic bevedor de les bísties i les piques de rentar (que s'haurien de "reconstruir") perquè, situades a diferents altures escalonades possibilitassin un moviment d'aigua continu i sonor.

Em sembla que, amb aquestes condicions, més d'un vellet a l'estiu hi passaria l'estona.

Tot es podria arrodonir amb els necessaris seients, certa il·luminació i una recordança a Mn. Galmés.

Presentar propostes pot tenir perills aparents d'exclusivitat. Res més lluny de la intenció. Es tracta de cercar una alternativa viable que no suposi la seva desaparició ni deixar-lo tal com està actualment.

Diven que poder és voler.

Guillem Pont

Ajuntament

Segons l'avanç de les Normes Subsidiàries que ha presentat l'arquitecte municipal Agustí Buades, i que pot esser modificat per futures al·legacions dels particulars, la delimitació del sol urbà de Sant Llorenç es regirà per les següents zones:

Casc antic.- Format per les àrees que comprenen el nucli originari i antic de la població i el creixement fins a començaments del present segle, aproximadament. El tipus d'ordenació serà continu, entre parets mitgeres.

Coefficients d'edificabilitat: Profunditat edificable.

Altura: $S+B+2 = 12$ m.

Retranqueig: Alineació amb la via pública i entre parets mitgeres.

Aparcaments: 1 per habitatge o local.

Zona intensiva.- Formada per les àrees situades als voltants del cas antic que acullen el creixement de començaments de segle. El tipus d'edificació serà continu entre parets mitgeres.

Els mateixos coeficients que el cas antic.

Zona extensiva.- Formada majoritàriament per àrees de recent creació o propostes que recullen una altra alternativa diferent a l'ha-

Poesia

No es lo que me trae cansado
este camino de ahora...

No cansa
una vuelta sola,
cansa el estar todo un día,
hora tras hora,
y día tras día un año
y año tras año una vida
dando vueltas a la noria.

*****

El burgués tiene la mesa,
la Iglesia tiene la misa,
el proletario la masa
y el fascismo la camisa.
¡Qué divertido es el mundo!
¡Ay, qué risa, ay qué risa!
Dando vueltas, dando vueltas
tan de prisa
con la mesa
con la misa
con la masa
y la camisa.

León Felipe

bitatge al casc antic o intensiu. El tipus d'ordenació és aïllat.

Coefficient d'edificabilitat: 3 m³/m²

Altura: $S+B+2 = 12$ m.

Ocupació: 40%

Retranqueig: vies = 5 m.

Parets mitgeres: 3 m.

Aparcaments: 1 per habitatge

Zona industrial.- La present zona respon a l'assentament que es pretén donar a una sèrie de tallers que per la seva proliferació i característiques poden ocasionar considerables renous i molèsties als veïnats. No es tracta d'indústries perilloses ni nocives. El tipus d'edificació serà aïllada.

Coefficient d'edificabilitat: 3 m³/m²

Altures: $S+B+2 = 9$ m.

Ocupació: 40%

Retranqueig: vies = 6 m.

Veïns = 5 m.

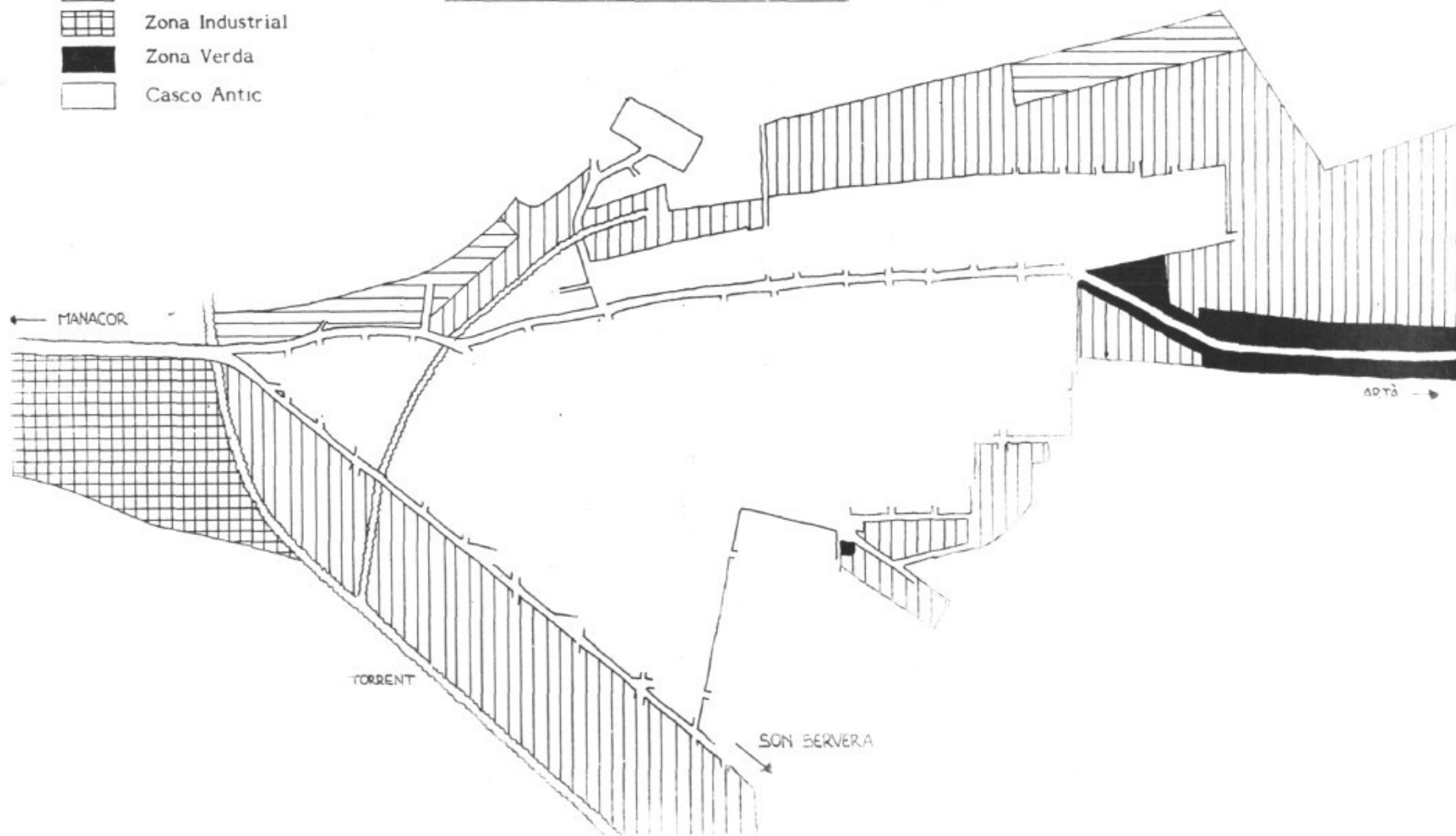
Aparcaments: 1 cada 100 m² construïts

Espais lliures públics.- Cal indicar que amb l'esmentada nomenclatura no es pretén crear cap tipus d'expropiació, ja que moltes de les zones marcades en els plans corresponen a zones de protecció i poden considerar-se com a privades però no edificables.

... / ...

- Zona Intensiva
- Zona Extensiva (xalets)
- Zona Industrial
- Zona Verda
- Casco Antic

AVANÇ DE LES NORMES SUBSIDIÀRIES

NOTES HISTÒRIQUES

per Ramon Rosselló

1590, 18 desembre.- Testament de Pere Badia que està a Lluçmar. Vol esser enterrat a l'església de Sant Llorenç des Cardassar. Funda una missa baixa i un aniversari a l'església parroquial de Manacor. Més vol sien celebrades quatre misses, dues a Sant Llorenç, una a l'altar de la Mare de Déu Trobada, l'altra a Nostra Senyora de l'altar major, les altres dues misses a la parròquia de Manacor. (ARM prot. Simó Jaume J-64 f. 127)

1593, 15 setembre.- Des del Bisbat és concedit al prevere Cristòfol Ginard el benefici fundat a l'església de Sant Llorenç des Cardassar, vacant per defunció de G. (Guillem o Gabriel) Blanquer. (ADM Colacions 1590-93 f. 118).

1599, 21 maig.- Des del Bisbat és concedit a Joan Adrover, clergue, el benefici eclesiàstic de l'església de Sant Llorenç des Cardassar (ADM Colacions 1597-99 f. 131)

1586, 7 desembre.- El Consell de Manacor tracta el fet que Joan Marsal, prevere, els ha dit que *"lo donat qui vuy és en la parròquia de Sanct Llorens des Cardassar no vol més tenir lo càrrec de donat de dita parròquia, y dita casa y yglésia no pot star sens donat per adobar les lantes (llànties) en dita yglésia y fer lo demés és necessari en dita yglésia"*. Determinen que el rector i jurats de Manacor aconseguixin llicència per poder captar per altres viles i aconseguir més caritats i almoines per dita església de Sant Llorenç des Cardassar. (AMM Determinacions del Consell f. 171)

1589, 12 novembre.- El Consell de Manacor tracta que el Bisbe en la passada visita ha manat que en l'església de Sant Llorenç s'hi faci un sagrari per tenir el Sagrament i dues capsetes d'argent, una per portar el Santíssim per les possessions i l'altra per portar els olis de les uncions. Determinen prestar dues capsetes de l'església major de Manacor, atès que són doblades, és a dir, que n'hi ha quatre. (Id. f. 209)

1590, 16 setembre.- El Consell de Manacor determina donar 10 lliures per la custòdia ha feta fer mossèn Antoni Joan Curt per l'església de Sant Llorenç des Cardassar. (Id. f. 218)

L'any 1591, el clavari de Manacor pagà una lliura i 9 sous al prevere Antoni Joan per ajuda *"de la custòdia de St. Llorens y despeses ha fetes lo argenter"*. (AMM Clavaria 1591 s.f.)

El mes de setembre de 1534. Francesc Ba

llester, curador de l'herència del seu nebot Miquel Peretó, va llogar durant 3 anys a Antoni Fullana i bartomeu Domenge Son Monserat i Pocafarina amb: 330 ovelles, 40 cabres, 13 truges i un verro, 10 porcs hivernencs, 10 porcells estiuençs, 7 bous arecs i un brau, dues vaques amb dos vedells de llet i una brava, una ruca, 30 cavallons de palla, 4 somades de verema. Cavaràn la vinya i hi posaran cada any 60 caps de murgons. Les tanques ben guardades. No tallaran ullastres. El preu del lloguer: 72 lliures i 12 quarteres. (ARM prot. Joan Nadal-N-33 f. 40v)

El mes d'agost de 1535, Jaume Vives lloga per temps de 3 anys a Jordi Melcion Riera la possessió dita La Blanquera amb: 210 ovelles, 2 bous grossos, un altre bou, 3 braus, dues vaques amb un vedell de llet, 22 cabres. Presta 13 quarteres de blat per llavor, un paller. Lloguer anual: 32 quarteres de blat i 35 lliures. (Id. f. 102)

El mes de juliol de 1536 Jaume Vives lloga, durant 3 anys, des de la festa de Sant Miquel, a Joanot Alcover i Pere Bauçà, les possessions dites La Torre (Son Vives) i La Blanquera, amb: 1.000 ovelles, 100 cabres, diverses truges, bous i vaques, 2 braus i 2 vaques salvatges. El senyor es reserva la Torre i empriu a la cuina, celler, molí i la cambra on dorm; que pugui sembrar cada any mitja quartera de lli i dues barcelles de faves. Els llogaters li donaran cada any 10 anyells, 3 cabrits i una dotzena de fogasses. Cultivaràn la vinya i cada any hi faran 5 jornals de murgonar. Arrancaran els ermassos. El senyor podrà fer totes les rotes que vulgui. Les deixa 13 quarteres de blat per llavor. El darrer any deixaran tota la palla. El lloguer és: cada any 12 quintars i 3 roves de llana, 60 lliures i 102 quarteres de blat. (Id. f. 154v)

El 1595 fou fet inventari dels béns de Joan Blanquer. Estava d'amtger a Son Vives on hi tenia un covonet amb 9 sobrassades. El 1596, Ramon Llull tenia Son Foradat dins el terme de la cavalleria de Son Peretó. (ARM prot. Pere Servera S-1811 f. 193 i 237)

1599, 27 juny.- El Consell de Manacor determina donar 10 escuts per les obres d'una capella que s'ha d'acabar a Sant Llorenç. (AMM Determinacions del Consell 1598-1621 f. 6v)

Aquest estiu hem rebut les "Dades de les Balears" corresponents a l'any 1986, que la conselleria d'Economia i Hisenda del Govern Balear elabora a través de l'Institut Balear d'Economia. Vegem les que fan referència a Sant Llorenç:

Incendis.- El Servei d'Extinció d'Incendis va haver de venir 1 vegada en fals; 5 per incendis a muntanyes; 4 a rostolls; 4 a edificis; 1 a l'abocador de fems i 2 per rescatar persones.

Població.- Sant Llorenç tenia 4290 habitants, la qual cosa dona una densitat de 52'27 hab./Qm2. La de l'Illa de Mallorca és de 152'67. Hi havia 2149 homes i 2141 dones.

Fora vila.- Hi havia 5153 Ha. de terra llaurada, 92 de prats, 69 de forestal i 1735 incloses dins el capítol d'"altres".

Hi havia 440 explotacions censades, 1918 parcel·les, 1847 unitats ramaderes i 236 unitats de treball per any.

De les explotacions censades 186 eren de manco de 5 Ha.; 125 de 5 a 10 Ha.; 56 de 10 a 20 Ha.; 44 de 20 a 50 Ha.; 19 de 50 a 100 Ha.; i 10 de més de 100 Ha.

Hi havia 1479 Ha. d'herba; 74 d'oliveres; 3 de vinyes; 3597 de fruiters.

Per conrear tot això hi havia 176 tractors, 109 motocultors, 8 recol·lectores i 5 màquines diverses.

Quant als empresaris agrícoles n'hi havia 18 menors de 34 anys; 174 entre 35 i 54; 176 entre 55 i 64; i 71 de més de 65 anys. D'aquests n'hi ha 166 que tenen l'agricultura com a activitat principal i 273 que no.

Hi va haver 117 famílies que reberen ajudes de la Comunitat Autònoma, però només 45 d'elles es dediquen a l'agricultura com a activitat principal.

De les 7049 Ha. dedicades a l'agricultura n'hi ha 4819 que ho són en règim de propietat, 65 de llogades i 2165 amitges.

De les Ha. cultivades n'hi ha 5584 que són de secà i 92 de reguïu. La resta no se cultiva.

Quant a ramaderia teníem 144 bous i vaques, 1037 ovelles, 28 cares, 153 porcs i 420 aus.

Indústria.- Durant l'any 1986 es va crear una nova indústria.

De tallers artesanals n'hi havia 7 relacionats amb l'alimentació, 12 de caire textil i 3 fusteries.

Turisme.- Sant Llorenç

ges, que sumen 2'15 quilòmetres i 14'31 Ha. Això suposa que disposam de 15'5 m2 de platja per plaça turística.

Telèfons.- A Sant Llorenç hi ha 559 línies i 852 telèfons; a Son Carrió 136 línies i 198 telèfons.

Obres.- El Pla d'Obres i Serveis pujava a 14.583.167 pts. de las quals 5.083.167 eren pagades per l'Ajuntament.

Es demanaren 63 llicències d'obres majors i 91 de menors.

Vehicles.- Comptàvem amb 1768 turismes, 53 camions, 738 motos i 25 taxis.

Imposts.- Es recaptaren:	
Contribució rústica	1.073.221 Pts
Contribució urbana	22.048.756 Pts
Licència Fiscal	6.416.217 Pts
Terrenys	13.780.911 Pts
Despeses sumptuàries	190.426 Pts
Circulació vehicles	5.680.444 Pts
Publicitat	96.750 Pts
Licències d'obres	26.998.552 Pts
Recollida dels fems	13.588.068 Pts
Clavegueram	9.773.771 Pts
Cementiri	~2.000 Pts

Josep Cortès

ARA FA 10 ANYS

* Que dona Bàrbara es va jubilar com a directora de l'escola. Fou substituïda per Joan Domenge.

* Que també es jubilaren el secretari de l'Ajuntament, don Francesc Ramis i el saig, en Pep Comís, el darrer que va fer crides amb tambor i corneta.

* Que al cicle superior de l'escola començaren a fer classes de català.

ARA FA 5 ANYS

* Que en Jaume Mayol és el director de l'escola, substituint en Joan Domenge.

ARA FA 1 ANY

* Que va morir madò Corema, la darrera centenària llorençina.

Josep Cortès

Segons s'editorial de s'"Ultima Hora" de dia 6 de setembre en Tomeu Carbó no tan sols demana parer an en Falera i a sa resta d'es contraris de la Sala, sinó també an en Ramon d'es Forn, maldament no arribàs a puntuar a ses darreres eleccions municipals.

I afegeix que a s'Ajuntament llorencí hi ha harmonia, una convivència immillorable i gens ni mica de marginació política, cosa que no s'estrevé per altres contrades de s'illa.

Aiximateix n'arriben a dir de disbarats es diaris, no ho trobau?

I també segons un informe d'es Banesto publicat a s'"Ultima Hora" de dia 8 de setembre, Sant Llorenç, juntament amb Escorca, Estellencs i Formentera són es pobles que tenen sa gent més pobra de Mallorca, afirmació que sa contradiu amb sa d'en Falera: "A Sant Llorenç, gràcies an es turisme, qui més qui menos té dos cotxos!"

Aiximateix se n'arriben a sentir de disbarats, no ho trobau?

No és ver que a sa festa d'homenatge que feren a l'amo en Toni Fai regalassin estatuetses de "cantadors" an en Cañellas, an en Verger, an en Siquier i an en Tomeu Carbó perquè fossin uns "cantamañanas".

Ho feren perquè a ses autoritats les agrada que les facin cas, i com que a's cap i a la fi són es qui paguen...

En el "Dia 16" de dia 22 de setembre diu que es Parlament està estudiant es Pla Especial de Sa Punta de n'Amer.

Aiximateix deuen esser un poc terrossos aquests al.lots, amb tants d'anys que fa que l'estudien i encara no el s'han après!

Saps si sa mestra els ho feia copiar vint vegades...!

Com a mostra de bona voluntat envers sa premsa local, es batle, que aleshores feia voltes per la Gàl.lia, estava ben decidit a pegar un bot fins a Roma per presenciar de viu en viu sa beatificació del pare, Serra, es nostro sant patró.

Inconvenients de darrera hora li descarabutaren es viatge, però sa intenció, que en aquests casos és lo que compta, no l'hi llevarà ningú.

Creureu que estam com a emocionats?

Es ben ver que un homo no se pot distreure ni un segon, i molt manco si és s'encarregat de vetlar per sa salut d'es paisans.

I si no mirau el pare Serra, que mentres rebia s'enhorabona de la resta d'ets inquilins de la Cort Celestial, es batle de Santanyí va trabucar i se va rompre un parell d'ossos, una al.lota de sa comitiva va agafar una pulmonia i an es rector de Sant Llorenç se li obriren es punts d'una recent operació de trèncat.

Esperem que almanco se'n cuidi de que se recuperin prest!

Per a mi si es col.laboradors de Flor de Card no se deixondeixen una mica i entreguen ses feines d'hora, n'hi haurà qualcun que conec que començarà una vaga indefinida, i no crec que vagi de berbes.

No, i trob que amb lo que guanyen hi podrien posar un poc més d'esment, no ho trobau?

I per acabar d'omplir aquesta pàgina, de què xerram?

De sa reforma circulatòria? De s'auditori municipal de Sa Coma? D'es polígon industrial? De sa canalització de ses aigos? De s'èxit que va tenir sa representació d'"En Quaquin"?...

S'admeten suggerències.

Josep Cortès

CÀRITAS

Amb l'assistència del director del "Projecte Home", en Tomeu Català, per les festes de la Mare de Déu es va inaugurar el local que la delegació llorencina de Càritas ha obert a l'escola Nova de la mà del grup Nosaltres.

A més dels parlaments de rigor es va destapar una placa commemorativa que assenyalava la finalitat del local.

Confiem que l'empresa duri i que tregui els fruits que els organitzadors esperen.

HOMENATGE

En el transcurs de la "VII Festa Folklorica Cultural Mallorquina", organitzada per la Revetla de Sant Antoni de Son Ferriol el dia 4 de setembre, l'amo en Toni Fai, als seus 86 anys va rebre un calorós homenatge com a intèrpret del cant pagès.

En Pere Mesquida fou l'encarregat de presentar-lo, el president Gabriel Cañellas l'obsequià amb una placa commemorativa i en Miquel Salom, president del grup organitzador, li va fer entrega d'una estatueta que representa un "cantador", obra de Toni Roig.

Nombroses autoritats autonòmiques i locals assistiren a l'acte, que comptà amb la participació de grups folklòrics de Mallorca, Menorca, Lleida i França.

Enhorabona!

CONCERT

Com que tractant-se de gusts cadascú i

AUTOESCOLA CARDASSAR

major, 22

pot dir la seva, per a mi, l'acte que més em cridà l'atenció de les festes de la Mare de Déu fou el concert-demostració de violí que els alumnes de Bernat Pomar donaren el dia 12 a l'església.

Una dotzena i mitja mal comptada d'al.lots i nines d'edats compreses entre els 3 i els 15 anys feren les delícies del públic assistent, que no s'esperava que de tan petits ja fossin capaços de fer sonar els violins.

ESCOLA

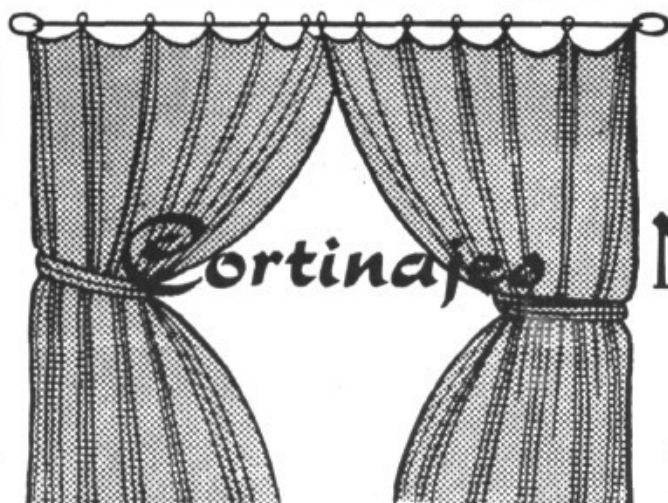
El dia 15 d'octubre va començar oficialment el curs escolar, enguany amb una novetat llargament esperada i sol·licitada pels membres de la comunitat llorencina: la calefacció central. Ran de les cases dels mestres s'ha instal·lat un dipòsit de gasoil-C que substituirà les antigues estufes de clovelles d'ametla i els radiadors elèctrics, donant un millor servei i una imatge d'acord amb els

temps que corren.

Ha estat subvencionat per l'Ajuntament, que també se'n cuidarà de comprar el carburant i del seu manteniment.

PARE SERRA

A les 12 del migdia del dia 25 de setembre les campanes del poble, juntament amb les de la resta dels pobles de Mallorca repica-

Cortinafe

Novostyl

VISILLOS, RASOS,
MALLAS, GUIPOURS, Y
ACCESORIOS MONTAJE

Plo XII, 26 - Tel. 551109

07500 MANACOR (Balears)

ren de valent per celebrar la beatificació de fra Juníper Serra, el petrer que va colonitzar i evangelitzar Califòrnia.

Els mallorquins podem estar alabats, i molt més els de Flor de Card, ja que el fra Ginebró és el patró de l'Associació de la Premsa Forana de Mallorca.

ZÒMIT

Amb un èxit total de públic i de crítica, els dies 16 i 17 de setembre es va representar al teatre municipal de Manacor, l'obra "Zòmit", de la qual n'és l'autor i director el llorenç Rafel Duran.

L'obra, posada en escena per la Companyia de Teatre dels Capsigranys, compta amb la col·laboració d'un altre llorenç, en Joan Ramis, autor de l'escenografia pictòrica i està patrocinada per la Fundació Pública del Teatre Municipal de Manacor.

Està previst, si no hi ha res de nou, que en una data vinent es faci una altra representació a l'Auditori de Ciutat.

Enhorabona a tots els qui han fet possible aquest èxit, i de manera especial a Rafel Duran, a qui encoratjam perquè continui pel camí de la creació artística.

LLAMP

Un mal llamp sortit de la tempesta del 13 de setembre va fer destrossa a Ca'n Pere de Son Vives: li va matar 3 ovelles, 3 bous, 1 colom i 1 indi, a més d'espanyar-li la xemeineia, algunes finestres i part de la teulada.

Josep Cortès

Ca Ses Marilles

Maria del Roser Vidal
Compram i venem mobles usats
i objectes antics
(Diumenges dematí, obert)

Carrer de la Mar, 24
Telèfons 582165 i 580363 FELANITX

Demografia

NOCES

Dia 17 de setembre feren l'esclafit en Juan Marcos Sierra i na Gwyneth Reeves. Enhorabona!

NAIXEMENTS

Neix a Sant Llorenç dia 20 d'agost na Isabel Galmés Riera, filla d'en Bernat i n'Antònia. Salut!

DEFUNCIONS

Na Margalida Massanet Brunet, viuda de 67 anys, mor a Sant Llorenç el dia 20 d'agost. Descansi en pau.

En Jeroni Esteva Ferrer, casat, mor a Sant Llorenç dia 24 d'agost a l'edat de 57 anys. Al Cel sia.

Mor a Sant Llorenç dia 22 de setembre en Joan Ferrer Vives, casat. Tenia 78 anys. Que el vegem en el Cel.

Maria Galmés

I ARA, A MÉS...

PIZZERIA

AMB UN AUTÈNTIC FORN DE LLENYA!

Carrer d'en Sureda, 1 * Tel. 570624
PORT DE MANACOR

TAULA RODONA

Tema: AQUESTS DARRERS 20 ANYS

Ponents: BARTOMEU BENNÀSSAR

SEBASTIÀ SERRA

Comença Bartomeu Bennàssar fent un esquema damunt el turisme al llarg d'aquests darrers 20 anys. Fa una transcripció de la incidència del turisme damunt Mallorca:

a) Impacta damunt l'agricultura. Es produeix un fort creixement industrial a tota Europa. Aquest creixement es tradueix en una remuneració de diners més grossa, cosa que fa que la gent tenguí dret al desplaçament per l'oci, i un lloc fàcil per al turisme és Mallorca. En conseqüència el camp i la indústria s'encaminen cap als serveis turístics.

b) Mallorca convertida en ciutat gran. Tots els pobles es van fent ciutat. Els pobles es malmenen i hi ha una pèrdua d'identitat de la part forana i una forta desintegració social. Aiximateix cal destacar la importància de la tasca de retrobament de la foranització. El futur de tots aquests pobles està en la recerca de la pròpia identitat.

c) Variació en la població, no només quant a neixements, sinó també quant a migracions: c.1.- Primera immigració. Es produeix després de la Guerra Civil per a fer les grans obres d'infraestructura.

c.2.- Començament del turisme de masses (exemple: per la recollida d'olives. Sobretot és un moviment recolzat pels diners).

c.3.- Immigració per instal·lar-se definitivament. Es topa amb la crisi del 73, cosa que fa que molts d'immigrants se'n tornin. Això fa que la taxa d'atur no fos tan grossa. Darrerament hi torna haver una petita onada d'immigrants.

d) Ecologia/habitat. Sorgeix el fenomen de la "balearització", com a destrucció de la costa i de la mar enfront d'un creixement del turisme. Terme vergonyós i que no sembla que s'hagi acabat.

No es tracta només de fer un hàbitat viable en l'aspecte ecològic, sinó un hàbitat de justícia i de drets.

Conclusió: L'home i la societat van creant una cultura molt nostra:

-Fa 20 anys home i societat de treball. Molta feina. Treball mig forçat.

-Ara, insolidaritat bastant notable.

-Futur: haurà de passar per una solidaritat.

D'un home pobre s'ha passat a un home fart, i el següent pas haurà de sacsejar-se un poc per agafar la línia d'austeritat.

D'un home de patiment i de passió s'ha passat a un home apàtic, de cara a tornar reprendre hi pot haver un nou estat amb els

altres amb més decisió.

D'un home sotmès s'ha passat a un home súbdit (societat civil que és la base i la meta de tot fet polític).

Sebastià Serra parla del tema de l'evolució política, i per això s'ha de partir d'uns fets econòmics.

Mallorca sempre ha depès d'una sèria de trets externs (l'evolució política ve un poc donada per altres fenòmens):

-Turisme de masses, afegint-li una economia comunitària dels mercaders, d'uns mitjans de comunicació més forts, d'un neoliberalisme, etc.

-Guerra Civil, impacte damunt totes les generacions.

-Migració, d'emigrar hem passat a rebre immigrants. Mallorca, fins als anys 60 emigrava.

-Fenòmens de la guerra de Cuba, conflictes de tipus general com la primera Guerra Mundial i altres.

Mallorca ha sofert una realitat sotmesa a una sèrie de decisions preses fora de Mallorca nacionals o internacionals.

A partir de l'any 68 Mallorca sofreix un canvi molt gros: es produeix el fenomen de la immigració i hi ha un domini del capital. Fins abans era un domini del capitalisme clàssic (dels grans senyors de sempre), però també hi havia un cap de contraban. A partir del 68 hi ha un capitalisme nou, de fer diners ben aviat, els doblers arriben fàcilment, cosa que no coincideix amb els béns socials: educació, cultura, ecologia... Aquest capital especulatiu nou retura el nivell de recuperació cultural.

La política agafa una carta de naturalesa molt important; els temes es discuteixen públicament. L'Obra Cultural Balear inicia un procés de recuperació democràtica del país.

Aquest nou caire del nou capital fa que aquesta recuperació començada es trobi amb molts entrebancs, dificultats per intentar sortir de l'individualisme, conflictes entre societat civil i individualisme.

Es crea una forta lluita per crear societat civil (en forma de revista, ràdio, Obra Cultural Balear, demanda de l'autonomia...)

Mallorca duia un retràs molt important perquè la dictadura havia estat molt forta i també conseqüència de la Guerra Civil. Surten uns petits grups amb uns ideals polítics concrets. Quan arriba la transició (l'any 1973) els grups polítics es reciclen.

Malgrat hi hagi hagut molts de col·lectius que hagin empès, ens trobam amb un reciclatge constant dels sectors que han dominat. ¿Són o no són franquistes aquests grups?

Pregunta: A un moment donat es veu una gent que empeny i que critica, però ara veim una gent que critica i que no empeny.

Sebastià Serra. Abans les coses eren més senzilles. No hi havia hagut la Constitució ni el referèndum de l'OTAN (que representa una derrota seriosa), ni unes estructures tan institucionalitzades.

Però avui també hi ha molts de grups estructurats: moltes revistes i ràdios que treballen en això. Molta gent s'ha cansada de la transició i tots els poders procuren que ningú empengui. Empenyen cap a l'individualisme.

Bartomeu Bennassar. Tots els fets ocorreguts estan dins una ona de capitalisme clara: es parla d'un neoconservadurisme. Els socialistes mediterranis s'encaminen cap a fer un pas de caire capitalista. Una opció clara és cap al consumisme, que equival a conservadurisme i tranquil·litat. Serà una opció d'enduriment cap a la societat.

Hi ha crisi intèressada i un mal repartiment, malgrat hi hagi més diners que mai. Hi ha una societat més endurida que es transforma en una cultura i en una política també dura: hi ha pobres, farem cosetes per a ells, però què farem si hi són?

Societat endurida cap a les capes socials baixes. Hi ha una mentalitat que accepta que si estan més malament és degut a que els ha tocat patir la crisi.

Mallorca té un valor prioritari: solidaritat, cosa que no pertot existeix. L'economia no és només una mirada cap als que estan millor, sinó també cap als que estan pitjor.

Pregunta: Si la gent que actualment està en el poder són els que protestaven els anys 60 i duen una política conservadora, ¿quin futur ens espera si actualment no es veu protesta gairebé p'enlloc?

Sebastià Serra. El problema és que hi ha

una sèrie de temes econòmics que són rellevants. Concretament a Mallorca es diu fer-se'n un urbanisme concertat, però quan el poble protesta per aquest urbanisme?

Les grans fortunes fetes abans radiquen en què no pagaven seguretat social. Quan la gent jove digui que no volen aquest urbanisme, sinó que exigeixin un sistema, llavors serà quan l'estat haurà de caminar.

Pregunta: Ha augmentat molt la riquesa, però també la mendicitat de gent que vol treballar i que no troba una manera de sortir de dins aquest món.

Sebastià Serra. Molta gent fa feina per ajudar, però ningú s'hi posa. Quant a papers tot està en regla per fer inversions de centres especialitzats. Tots aquests sistemes d'ajuda social han progressat: clar exemple és el projecte home, Càritas, etc. El problema major és el de la burocràcia. El que fa falta és més actuació (a vegades no hi ha voluntat política, desconeixement, etc). La solució a nivell de poble és empènyer.

Grup Nosaltres

VORA EL "BIERGARTEN"
I DAVANT LA DESAPAREGUDA
DISCOTECA "ODYSSEY TROPICAL"

CALA MILLOR

4 BARS A 4 PISOS

D'AMBIENT FUTURISTA

LA SUPER-DISCO

QUE TOT CALA MILLOR ESPERAVA!

CA'N PUJADES (Son Negre)

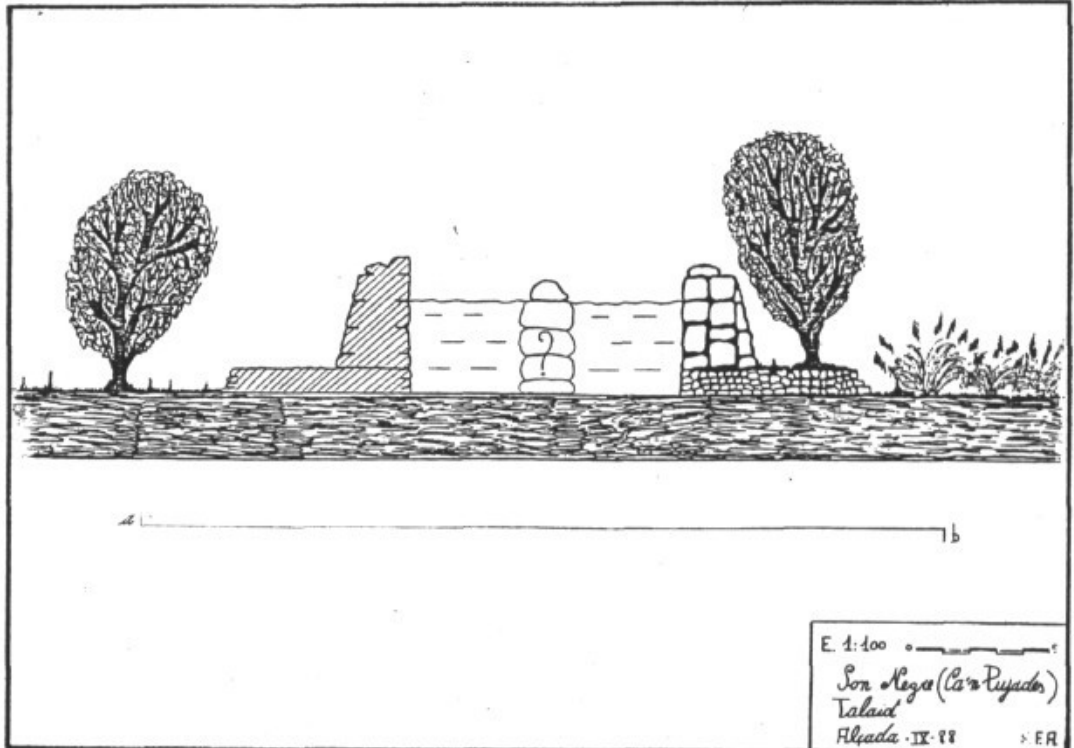
M.G.I.M. 30-1-d
I.M.P.P. 02-T-1214
INV - 11
P.C. - 04

Situació.- El present monument està situat al sud-est de Sant Llorenç, quasibé damunt la partió del terme de Manacor i a uns 3 qmts. aproximadament del poble, cosa que el situa al mateix indret de la basílica paleocristiana de Son Peretó.

Accés.- Sortint de Sant Llorenç per la carretera de Palma i abans d'arribar a la partió del terme trobam una camada a mà esquerra que ens durà a les cases de Ca'n Pujades. Des d'elles mateixes, mirant a Manacor veurem el monument.

Descripció.- Talaiot de planta circular amb una cambra igualment circular, assentat damunt un turonet.

Està voltat d'una petita paret de planta quadrada i dóna la impressió que el monument

està assentat damunt aquesta construcció, cosa que no poguérem determinar degut a la quantitat de vegetació que envolta i tapa el talaiot.

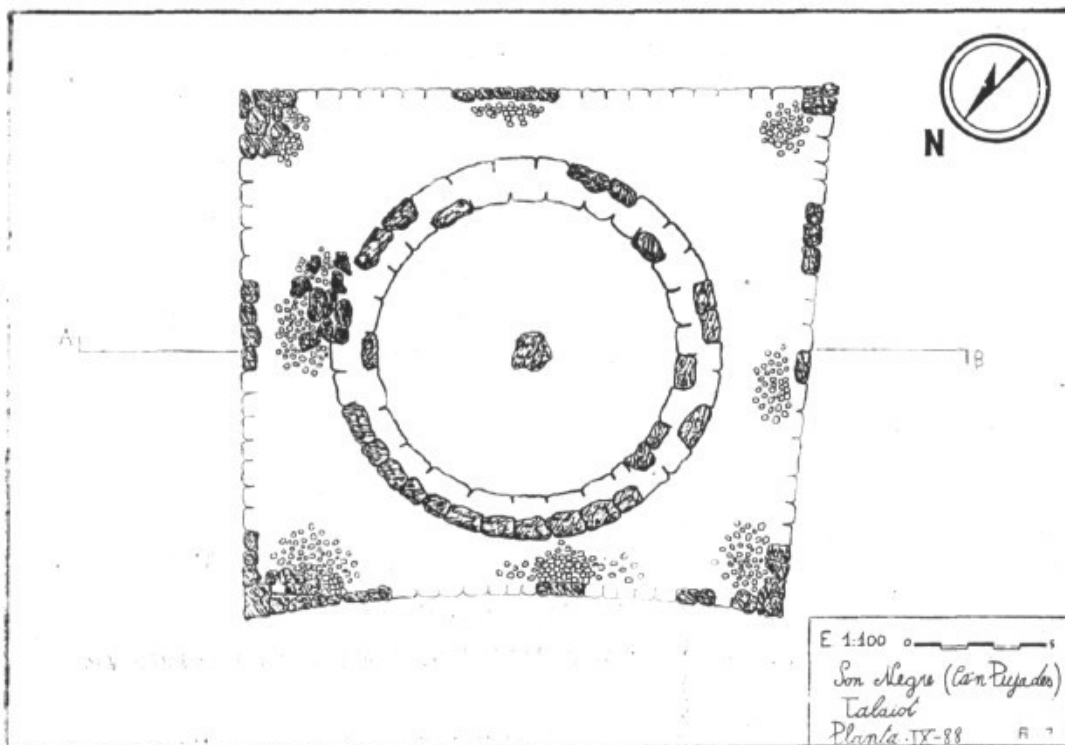
L'aparell dels paraments, tant interiors com exteriors està format per grans blocs irregulars col·locats en posició horitzontal, i amb tendència a la disposició en forma de filarades.

El diàmetre aproximat del talaiot és de 14 a 15 metres, tenint en compte que l'amplària

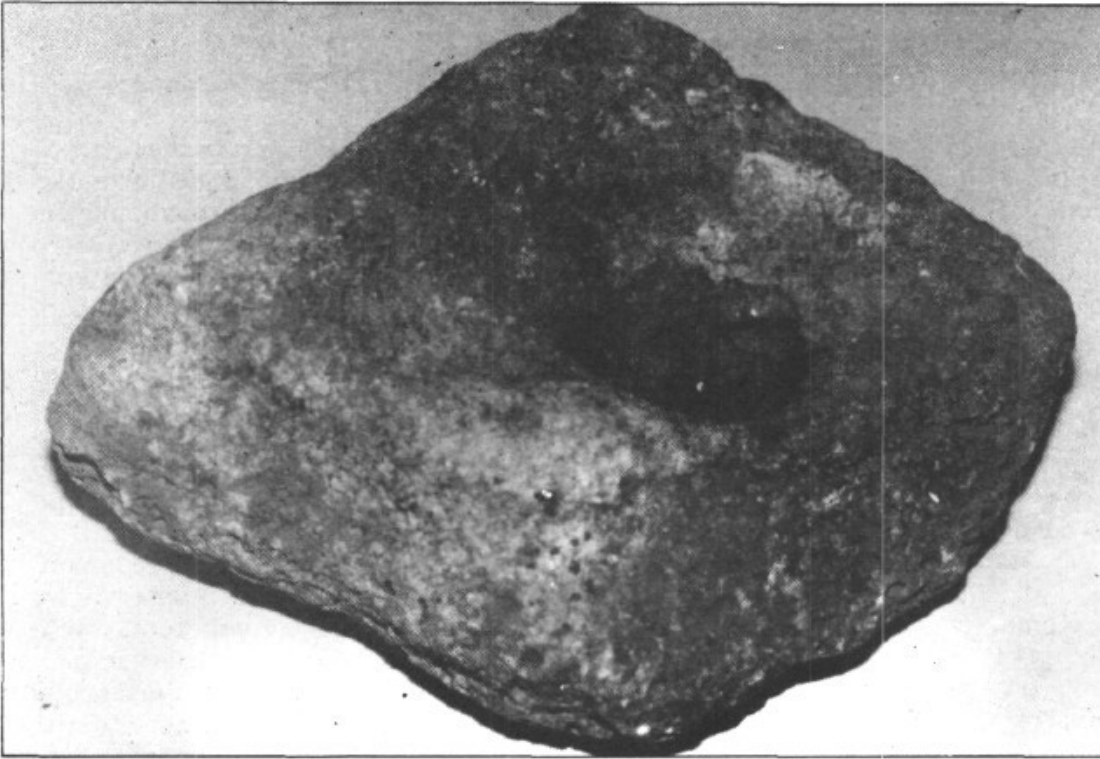
dels murs és d'uns 2 m. aproximadament.

S'ha de pensar, emperò, que degut a la gran quantitat d'escombreries i vegetació es fa molt difícil el poder donar unes mides exactes.

La cambra té un diàmetre de 10 m. i tota ella es troba plena de terra i escombreries. Un gran bloc en el centre fa pensar en l'existència d'una columna central, sense que es pugui precisar amb certesa, degut al seu estat actual. Així i tot, damunt la planimetria la posam així com creim que podria

Llum d'oli (Cultura Talaiòtica) dipositat al Museu Arqueològic Municipal de Sant Llorenç (vitrina 1^a)

estar, però per poder-ho averiguar caldria una neteja i una excavació, cosa que qualche dia durem a terme.

L'altària del monument és de 4 m., però cal tenir en compte que el petit mur que l'envolta té una altària d'un m. Aquest mur està format per petits blocs que donen al monument una espècie de protecció en forma de petita murada. Les mides d'aquesta construcció són de 20 m. de llarg a totes les cres, llevat de la del sud, que en fa 22.

Els quatre cairns són de blocs més grossos i de formes irregulars. La distància del talaiot a la muradeta és de 3 a 5 m., exceptuant la cara nord, que només en té 2. Sembla que d'aquesta part en fou des-

montada una part per poder tenir més terra de sembradís.

Als seus voltants comparegueren altres restes prehistòriques, però degut al seu mal estat es gairebé impossible la seva catalogació. Si es pogués dur a terme una deforestació de la zona, possiblement ens trobaríem amb basaments d'altres construccions prehistòriques.

Troballes.- Aquestes foren moltes. La més

grossa una mola sencera de forma circular, que comparegué damunt una paret. També trobarem molts de fragments de ceràmica talaiòtica i a una vintena de passes del monument molta de romana, amb fragments de terra sigil·lata, que és la ceràmica amb la

Talaiot de Ca'n Pujades.

marca del terrissaire, decorada amb floretes i altres motius.

La troballa més important fou un tros de coll d'àmfora romana amb la marca del fabricant "TIBISI", que segons Damià Cerdà és del tipus Dr. 2/4 i la seva procedència és d'un jaciment situat a un qm. al ponent de Tivisa, al mateix vall de l'Ebre, a uns terrenys coneguts amb el nom d'Aumedina. Probablement fou una àmfora vinària.

Tota la zona que envolta el monument dona la impressió que hagués estat una villa romana d'una certa importància, ja que el camí que passa per devora va directament del Port de Manacor a la basílica de Son Peretó, fent una espècie de "Via Apia".

Cal dir que el Port de Manacor fou un port molt emprat per Roma, degut a lo arcerat que està. L'antic port era el que avui en dia diuen el "Riuet", on encara es poden veure els pilons per amarrar les naus.

Respecte a la basílica paleocristiana de Son Peretó és quasi segur que si excavassin al seu costat trobarien una ciutat o un poble gran. Amb aquestes premises és lògic pensar que Ca'n Pujades fou un lloc important en la

vida de la gent que va habitar aquestes terres fa 2.500 anys.

Totes les circumstàncies exposades anteriorment no es poden contemplar de forma seriosa fins que no es faci una excavació dels terrenys. Això és simplement una especulació amb una elevada possibilitat de que sigui com hem dit, ja que tots els elements que trobam pareix que així ho indiquen.

També cal dir coma curiositat que el pagès de Ca'n Pujades ens contà que fa una bona partida d'anys, llaurant, trobaren una làpida amb una inscripció en llatí, però que no en feren cas i la tiraren a un caramull de pedres. Anau a sobre on ha anat a parar.

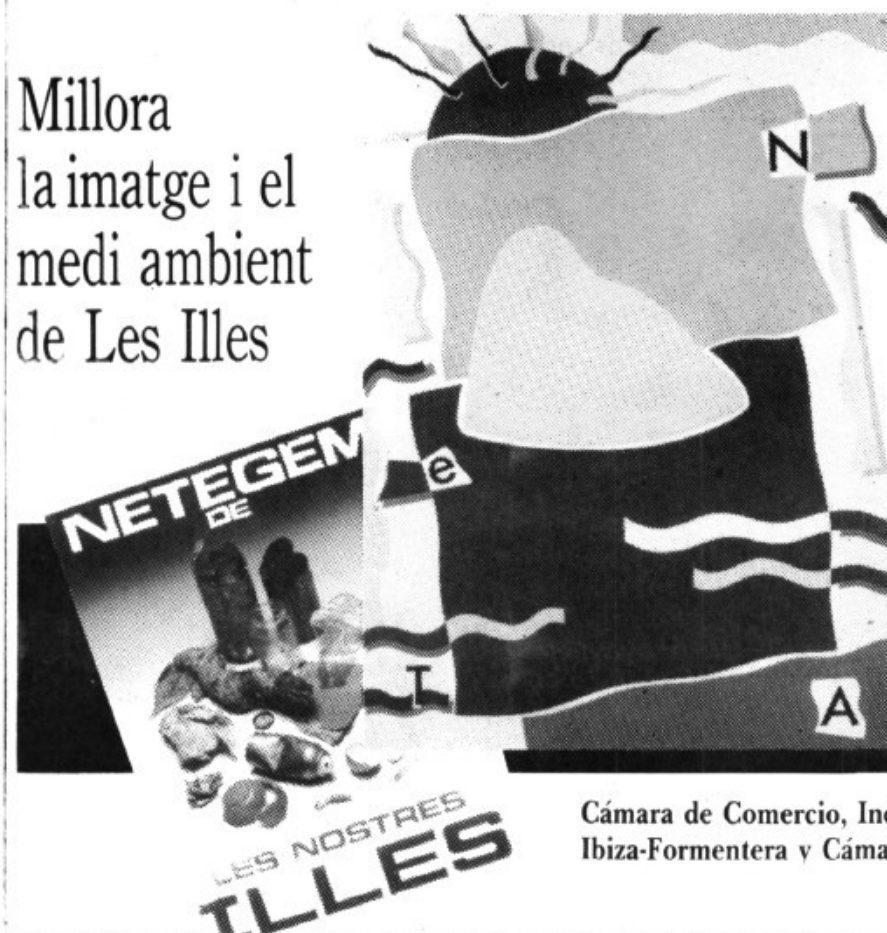
Respecte al monument que ens ocupa cal dir que està en bon estat de conservació, sempre que les autoritats competents se'n cuidin de la seva salvaguarda i conservació.

El meu agraïment a don damià Cerdà, que com a gran ceramòleg que és, sempre hi he trobat l'ajuda i l'ensenyament del savi "vell professor". Moltes gràcies, don Damià.

Textes i planimetries: **Alfred F. Arnau**
Fotografies: **Tomeu Vaquer**

Millora
la imatge i el
medi ambient
de Les Illes

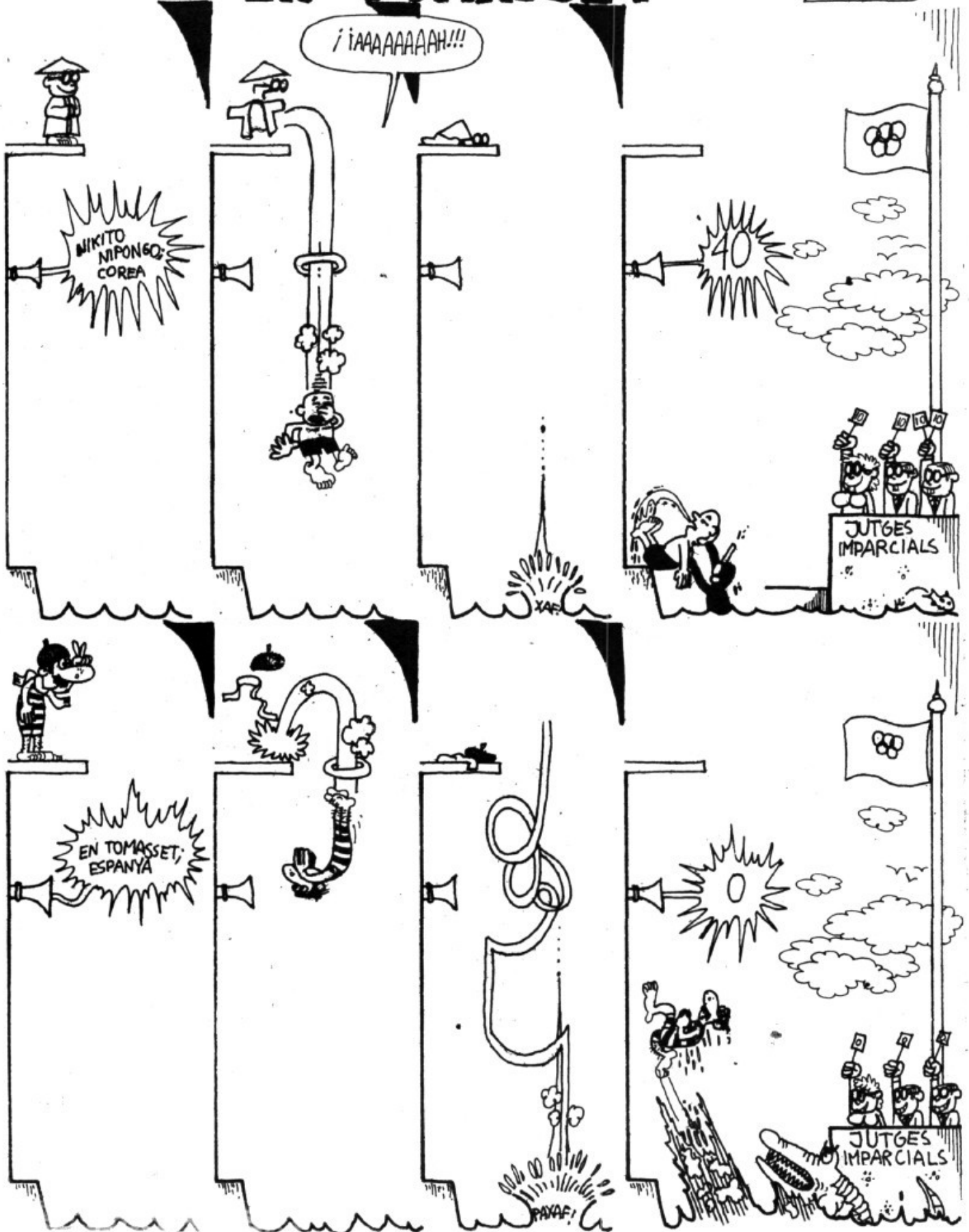
Neta.

Cámara de Comercio, Industria y Navegación de Mallorca,
Ibiza-Formentera y Cámara de Menorca.

EN TOMASSET

d'en L'ARTIGUES

El temps

AGOST

per XESC UMBERT

AGOST			 1 39% 33° 16°	
per XESC UMBERT				
 2 70% 33° 19°	Vent de Ponent → 3 40% 38° 20°	 4 40% 30° 19°50		
 5 52% 30° 18°5	 6 60% 30° 17°5	 7 57% 31° 17°5		
 8 48% 32° 19°	 9 54% 33° 20°	 10 58% 34° 18°		
 11 54% 33° 18°	 12 43% 34°5 18°	 13 48% 34°5 17°5		
 14 44% 35°5 18°5	Cumul centre ille 15 54% 33°5 20°5	 16 58% 35° 22°		
 17 65% 35° 17°5	 18 55% 34°5 20°	 19 61% 34° 19°		
 20 50% 35° 19°5	 21 60% 28° 22°5	 22 54% 27° 16°		
 23 67% 27° 16°	 24 47% 30°5 15°	 25 62% 27° 15°		
 26 62% 29° 17°	 27 50% 30°5 15°5	 28 58% 32° 17°5		
 29 69% 29° 20°	 30 57% 28° 20°	 31 65% 30° 17°		

Comentari

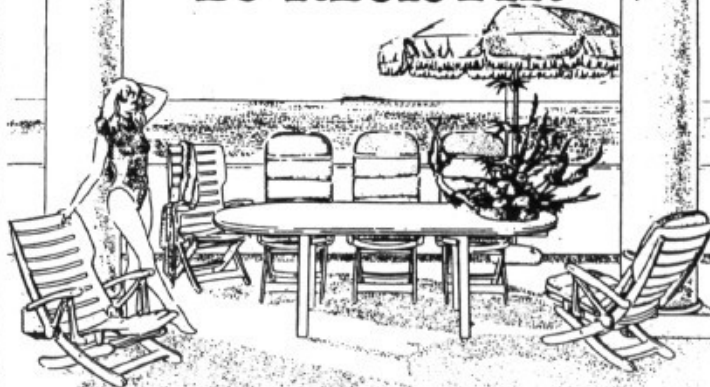
Durant l'època estival hi ha hagut 6 dies que s'ha arribat o superat els 35°C. L'any passat varen esser 8.

El dia 3 tenguérem el dia més calent de l'estiu, ja que unes quantes bufades de vent de ponent feren pujar el termòmetre fins als 38°C.

El mes d'agost hem tengut una temperatura mitja de 22°. L'any passat fou de 26'2°C

LO MAS BELLO ES RESISTIR

Esta es la gama GROSFILLEX Boutique.

Muebles bellos, atractivos. Pero su mayor belleza es su resistencia.

Los muebles de jardín GROSFILLEX son sólidos, inalterables al sol y al agua: resistentes al paso del tiempo.

• Muebles de jardín GROSFILLEX.

Lo más bello es resistir.

Grosfillex

MUEBLES DE JARDIN

J. OBRADOR
tolder d'Artà

DISTRIBUÏDOR OFICIAL

T. 562366

PREMIS 31 DE DESEMBRE DE L'OBRA CULTURAL BALEAR CONVOCATÒRIA 1988

L'Obra Cultural Balear convoca els Premis 31 de Desembre de 1988 amb la finalitat de reconèixer, d'estimular i de fer sorgir tot tipus d'actuacions, de comportaments i d'activitats encaminats a afavorir l'ús normal de la llengua catalana en tots els àmbits de la vida social i pública, a promoure la cultura i a desvetllar i a desenvolupar la consciència nacional pròpia de les Illes Balears.

Premi Francesc de B. Moll

Destinat a premiar la persona o grup de persones, l'entitat jurídica o l'organisme privat que en la trajectòria de la seva activitat hagi participat de manera destacada a les Illes Balears en la normalització social de la llengua, la cultura i la personalitat nacional.

Premi Gabriel Alomar

Destinat a premiar un treball escrit (llibre, informe, sèrie d'articles periodístics...) o audiovisual (TV, ràdio, vídeo...), publicat o difós per primera vegada al llarg de l'any. Com a anàlisi, descripció o divulgació, el treball premiat haurà de facilitar la comprensió de qualsevol aspecte de la realitat present de les Illes Balears.

Premi Emili Darder

Destinat a premiar iniciatives o experiències en el camp de l'educació, especialment orientades cap a la normalització del català com a llengua vehicular de l'aprenentatge, la renovació pedagògica o l'educació medioambiental.

Premi Bartomeu Oliver

Destinat a premiar una activitat individual o col·lectiva feta durant l'any que hagi contribuït a la normalització lingüística i a la difusió pública de l'ús del català, en un àmbit concret.

BASES

1.- Poden optar en aquests premis totes aquelles persones o grups de persones, entitats o organismes privats que siguin presentats com a candidats per la Junta Directiva de l'Obra Cultural Balear, per qualsevol de les seves delegacions insulars o locals o per

un nombre no inferior a tres dels seus socis.

2.- Cada candidatura ha d'anar acompanyada d'un informe que justifiqui i raoni la proposta. Es presentarà per triplicat a màquina o ordinador i a doble espai, a la seu social de l'O.C.B., carrer de la Impremta, núm. 1-pral. Palma (Mallorca), 07001. Telèfon: 723299.

3.- Qualsevol persona, particularment, també podrà suggerir per escrit o per telèfon, candidats a la Junta Directiva, la qual estudiarà el suggeriment i decidirà en darrer terme si ha de ser presa en consideració pel Jurat. En el cas que s'accepti, la Junta Directiva elaborarà l'informe.

4.- El termini de la presentació de candidatures acabarà el 15/11/88 a les 20.00 hores.

5.- El Jurat del Premis 31 de Desembre de 1988 estarà format per Miquel Alenyar, Josep Mª Llompart, Bartomeu Bennàsser, Isidor Marí, Maria Barceló, Miquel Monserrat i Joan Miralles.

6.- El premi consistirà en una escultura elaborada expressament per Pere Pavia i un diploma acreditatiu.

7.- El veredictes es farà públic durant el mes de desembre de 1988 en un acte social.

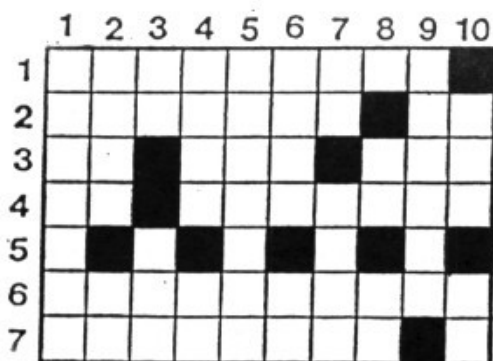

Viajes
ULTRAMILLOR S.A.
AGENCIA DE VIAJES GRUPO A TITULO 998

CATALINA SALAS BONET

C/. Sol, 19 - Tel 58 57 20
CALA MILLOR (Mallorca)

MOTS ENCREUATS

HORITZONTALS.- 1.- Estudi de l'origen dels mites. 2.-- Deixar anar afluint. Nota musical. 3.-Al rev. símbol de l'alumini. Cansat. Que té un preu elevat. 4.-Al rev. símbol del clor. Dim. de "ànima". 5.-Vocal. Símbol de l'oxigen. Nom de lletra. Conjunció. Consonant. 6.-Lloc plantat de tamarrells. 7.-Afectar d'una manera agradable.

HORITZONTALS.- 1.- Corda forta de cànem de quatre cordons amb ànima, que serveix per a arrossegar l'art de bou. 2.-Al rev. espai a recórrer per anar d'un indret a l'altre.lacisum atoN. 3.-Grau d'elevació d'un so. Arbre muntanyenc semblant a l'om. 4.-Gorg. Símbol de l'alumini. 5.-Lloc per a tenir-hi les glans. 6.-Clap de terra fètil i verdejant dins un desert d'arena. Al rev. nom de lletra. 7.-Diferents consonants. Cosa massissa i de gros volum. 8.-Símbol del iode.

Nom de lletra. Consonants. 9.-Peix teleosti, semblant a la sardina. 10.-Altar. Nota musical.

SOPA DE LLETRES

A B E U R A D O R M
G C R O Q C S T R A
H L P P X A Z C A Q
S A N I D R O R M A
I V O O N I L O T R
J E N R U T A J C R
K L M O G A E A T N
L L E S R T A M S P
R A S S A D R A C O
E S C O L E S N D T
T O L R S T Z T A I
C A T L I N G A X E
J O S P E R T G K W

Dins aquest embolic de lletres hi trobareu si obriu bé els ulls, deu noms de carrers del poble.

JOIERIA FEMENIAS

LLISTES DE NOCES
OBJECTES DE REGAL

Carrer del Rector Pasqual, 8 * T. 569072

FUGA DE VOCALS

B _ N _ M _ R, S _ T _ S _ B _ S S _ S
S _ G R _ V _ T _ T Q _ _ T _ _ S V _
S _ N S _ _ S C R _ R _ N _ L L _ G _ R
_ P R _ N D _ _ S _ D _ F _ R _ S S _ S.

ENDEVINALLA

Una cosa hi ha
que jo hi som dedins
i no hi puc entrar.

Solucions

FUGA DE VOCALS
Bona amor, si tu sàbesses
sa gravetat que té es vi,
sense escriure ni llegir
aprendries de fer esses.
ENDEVINALLA
Es un mirall.

MOTS ENCREUATS
A M O L L A R L A
L A L A S C A R
L C A N I M E T A
E O E O X
T A M A R E L L A R
A F A L A G A R E

SOPA DE LLETRES
A B E U R A D O R
C O C
L P A
S A N I D R O R M
V O I O
E U T J
L A A
T M
R A S S A D R A C
E S C O L E S

Alguns menjars poden produir ardors.

Són ardors que no depenen de la condimentació ni dels ingredients d'aquests menjars que tant ens agrada elaborar a l'aire lliure. Perquè aquests ardors no afecten al nostre estómac, encara que cada any destruïxin enormes extensions de pins a Balears, cremant una bona part del nostre patrimoni natural.

Teniu ben present que a l'estiu (del 1 de juny fins al 30 de setembre) està prohibit encendre foc dins del bosc i que a menys de 400 m. del bosc hi ha que demanar permís. Si enceneu un foc, no vos aneu mai del lloc sense estar ben segurs de que ha quedat apagat. Pensau que amb el foc, tot és poc. Col·laborau en la prevenció d'incendis; vetlau pel nostre medi natural.

Son ardores que no dependen de la condimentación ni de los ingredientes de estas comidas que tanto nos gusta elaborar al aire libre. Porque estos ardores no afectan a nuestro estómago, aunque cada año destruyen enormes extensiones de pinos en Baleares, quemando una buena parte de nuestro patrimonio natural.

Tened bien presente que en verano (1 de junio a 30 de septiembre) está prohibido encender fuego dentro del bosque y que a menos de 400 m. del bosque hay que solicitar permiso. Si encendeis un fuego, no os vayais nunca del lugar sin aseguráros bien de que ha quedado apagado. Pensad que con el fuego, todas las precauciones son pocas. Colaborad en la prevención de incendios; velad por nuestro medio natural.

Amb el foc, tot és poc.

GOVERN BALEAR
CONSELLERIA D'AGRICULTURA I PESCA
DIRECCIÓ GENERAL D'ESTRUCTURES AGRÀRIES
I MEDI NATURAL

21 D'OCTUBRE: LES VERGES

Després de la verema i les festes del most amb les fidevades i la carn de cabra (costum encara viu en alguns indrets de l'illa), apareix la festa de les verges.

Possiblement es pugui establir una clara relació entre la virginitat i el fet de rompre la terra erma per l'estivada, després de les primeres pluges, per a preparar la sembra. Ja s'ha comentat altres vegades la pervivència de costums ancestrals lligats al cicle anual del blat i assimilades i transformades pel cristianisme.

De la festa de les verges, ara i aquí, resten els bunyols. Res més.

I encara s'ha de matisar. Potser no són gaires els qui fan bunyols per a l'ocasió. En tot cas, en els dies que voltan la festa es poden anar a comprar bunyols a tal indret.

La fotografia de les bunyoleres, si fa no fa, és de l'any 58, llavors encara era viu el costum de festejar la virginitat de les joves que, juntament amb els seus pretenents i entre bromes menjaven l'ensucrada pasta. Avui, si les enquestes ho permeten, amb el ni-

vell ben europeu que campa per aquí d'iniciació sexual, resultaria una mica difícil plantejar la festa amb els mateixos termes que a l'any 58 sense mentir. Tot canvia.

Almanco que recordi, i a diferència de la veïna vila de Manacor, i malgrat els lligams històrics i comercials, aquí no hi havia -llevat potser de casos excepcionals- el costum de les "serenates" tuneres, allò de "bella nina sal al balcó...", però... ves per on!, l'any passat em despertà la melodia. No sabia ben bé si somniava o si algú, no molt lluny de canostra escoltava la ràdio amb el motor del cotxe aturat. Però no, es cantava una serenata i em va alegrar, pel fet i per la qualitat del so.

Sortosament, adesiara, hom es troba amb algú que, pels motius que sigui, surt del context que ens imposa el món actual i ens recorda on vivim i quina és la terra que trepijam.

(Fotografia de la "I EXPOSICIÓ DE FOTOGRAFIES ANTIGUES")